

POSTANOWIENIE

Dnia 21 kwietnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Anna Kozłowska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa J.M.

przeciwko A.M.

z udziałem po stronie pozwanej interwenientów ubocznych S.M.

i G.G.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 21 kwietnia 2017 r.,

zażalenia interwenienta ubocznego S.M.

na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 21 grudnia 2016 r., sygn. akt VI ACa .../15,

oddala zażalenie i zasądza od S.M. na rzecz J.M. kwotę 3600 (trzy tysiące sześćset) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu przed Sądem Najwyższym.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 21 grudnia 2016 r. Sąd Apelacyjny w [...] odrzucił skargę kasacyjną S.M., interwenienta ubocznego po stronie pozwanej w procesie z powództwa J.M. przeciwko A.M., o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli, wskazując na niesamoistny charakter interwencji i sprzeczność stanowisk procesowych skarżącego interwenienta i pozwanego.

W zażaleniu na to postanowienie interwenient zarzucił naruszenie art. 365 § 1 w związku z art. 366 k.p.c., art. 73 § 1 i 2 w związku z art. 81 k.p.c. i domagał się jego uchylenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zaskarżony skargą kasacyjną interwenienta ubocznego wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 29 kwietnia 2016 r. jest wyrokiem reformatoryjnym. Dokonując zmiany wyroku Sądu pierwszej instancji z dnia 20 stycznia 2015 r., Sąd Apelacyjny zobowiązał pozwanego do złożenia oświadczenia o powrotnym przeniesieniu na powódkę darowanego mu udziału w nieruchomości, wynoszącego $\frac{1}{2}$, wobec zakwalifikowania przez Sąd Apelacyjny zachowania pozwanego jako rażącej niewdzięczności.

W postępowaniu apelacyjnym wywołanym wniesieniem apelacji przez powódkę, udział w sprawie w charakterze interwenientów ubocznych po stronie pozwanej zgłosili S.M. i G.G.. S.M. jest ojcem pozwanego i do 11 marca 2014 r. był współwłaścicielem w $\frac{1}{2}$ nieruchomości, a po tej dacie wyłącznym jej właścicielem, wobec darowania mu przez syna objętego sporem udziału. G.G. nieruchomość kupił od S.M. w dniu 15 września 2014 r. Z powyższego wynika, że stosunki własnościowe w nieruchomości ulegały w toku procesu zmianie, jednakże ani w dacie złożenia interwencji ubocznej, ani w dacie wyrokowania S.M. nie był właścicielem/współwłaścicielem nieruchomości.

W uzasadnieniu zaskarżonego skargą kasacyjną wyroku, Sąd Apelacyjny wyraził pogląd, że interwencje S.M. i G.G. mają charakter samoistny, stąd w zażaleniu skarżący twierdzi, że dokonanie w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia odmiennej kwalifikacji prawnej interwencji S.M., narusza art. 365 § 1

w związku z art. 366 k.p.c. Jest to zarzut oczywiście nietrafny. Powołany art. 365 § 1 k.p.c. stanowi, że orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Wyrażona w tym przepisie moc wiążąca prawomocnego orzeczenia sądu odnosi się do orzeczeń prawomocnych (formalnie), a nie do poglądów wyrażonych w jego uzasadnieniu. Moc wiążąca prawomocnego orzeczenia wyraża się przy tym w dwóch aspektach. Pierwszy odnosi się do faktu istnienia prawomocnego orzeczenia, drugi natomiast, i do niego najwyraźniej odwołuje się skarżący, przejawia się w mocy wiążącej jako "określonym walorze prawnym rozstrzygnięcia (osądzenia) zawartego w treści orzeczenia". W odniesieniu do tego aspektu (mocy wiążącej rozstrzygnięcia zawartego w treści prawomocnego orzeczenia), w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że moc ta aktualizuje się w innym postępowaniu niż to, w którym orzeczenie zostało wydane, wówczas, gdy w tym innym postępowaniu występują te same strony (choćby w odmiennych rolach procesowych), ale inny jest przedmiot drugiego procesu jednakże wykazuje on związek z przedmiotem procesu pierwszego. Sąd rozpoznający między tymi samymi stronami kolejną sprawę musi wówczas przyjąć, że dana kwestia prawna kształtuje się tak jak przyjęto to wcześniej w prawomocnym wyroku. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się przy tym, że ustalenia przedmiotowych granic mocy wiążącej prawomocnego orzeczenia dokonywać należy według przyjętych w art. 366 k.p.c. reguł dotyczących przedmiotowych granic powagi rzeczy osądzonej (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2007 r. II CSK 452/06, OSNC-ZD 2008/1/20, z dnia 16 lipca 2009 r. I CSK 456/08 i z dnia 23 sierpnia 2012 r. II CSK 740/11, nie publ.). Przepis ten odwołuje się „do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia”. Skorzystanie więc z odesłania do art. 366 k.p.c. wskazuje, że moc wiążącą, z perspektywy kolejnych postępowań, uzyskują ustalenia dotyczące tego, o czym orzeczono, w związku z podstawą sporu, a więc te ustalenia, które wypełniały podstawę sporu i zdecydowały o wydaniu rozstrzygnięcia oznaczonej treści, a więc w kolejnym postępowaniu miałyby prejudycjalne znaczenie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2012 r., V CSK 485/11, M. Praw. 2015 r./2/85).

Takie rozumienie treści art. 365 k.p.c. wyklucza przyjęcie, że przepis ten (a jak skarżący wskazuje, nawet w związku z art. 366 k.p.c.) mógłby w ogóle mieć jakiekolwiek zastosowanie w badanej sprawie, na etapie rozstrzygania zażalenia na postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej. Jakkolwiek przyjmuje się, że skarga kasacyjna wszczyna oddzielne postępowanie zważywszy, że wnoszona poza tokiem instancji jest instrumentem zmierzającym do uzyskania kontroli zgodności z prawem prawomocnych orzeczeń (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07, OSNC 2008/11/122), to nie powinno budzić wątpliwości, że w sensie procesowym badana sprawa rozpoczęta wniesieniem w dniu 6 czerwca 2006 r. pozwu i zakończona wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 29 kwietnia 2016 r., z próbą poddania kontroli tego wyroku Sądowi Najwyższemu w trybie skargi kasacyjnej, pozostaje tą samą sprawą. Usiłowanie przeniesienia wynikającej z art. 365 k.p.c. konstrukcji prawomocności materialnej wyroku na etap postępowania kasacyjnego, a więc postępowania, którego cel i przedmiot postępowania jest inny niż przedmiot i cel postępowania przed sądem powszechnym, musi być traktowane jako nieprozumienie.

Chybione są również pozostałe zarzuty zażalenia. Art. 81 k.p.c. stanowi, że jeżeli z istoty stosunku prawnego lub z przepisu ustawy wynika, że wyrok w sprawie ma odnieść bezpośredni skutek prawny w stosunku między interwenientem a przeciwnikiem strony, do której interwenient przystąpił, do stanowiska interwenienta w procesie stosuje się odpowiednio przepisy o współuczestnictwie jednolitym. Jedynie więc tylko taki interwenient w stosunku do którego, w relacji między nim a stroną przeciwną niż ta, do której przystąpił, wydany w sprawie wyrok odniesie bezpośredni skutek prawny (interwenient samoistny), może dokonywać czynności procesowych, które będą pozostawać w sprzeczności ze stanowiskiem strony, do której przystąpił. O charakterze interwencji ubocznej decyduje więc skutek prawny, jaki wyrok w sprawie, w której zgłoszono interwencję, odnosi między interwenientem ubocznym a przeciwnikiem strony, do której on przystąpił. Jeśli skutek ten jest bezpośredni, interwencja uboczna ma charakter samoistny. W nauce bezpośredniość skutku łączy się

z wkroczeniem orzeczenia w sferę prawną interwenienta, który zostaje objęty powagą rzeczy osądzonej.

Wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 29 kwietnia 2016 r. nakazujący pozwanemu powrotne przeniesienie na powódkę darowanego mu udziału w nieruchomości nie wkracza w sferę prawną S.M. skoro od 15 września 2014 r. nie jest on już właścicielem/współwłaścicielem tej nieruchomości. W odniesieniu do przedmiotu sporu ma on status osoby trzeciej, a jego ewentualna odpowiedzialność odszkodowawcza wobec G.G. nie ma tu znaczenia. W tym stanie rzeczy, interwencja uboczna S.M. miała charakter niesamoistny. Nie było przeszkód, aby Sąd Apelacyjny w ramach przysługujących mu z mocy art. 398⁶ § 2 k.p.c. uprawnień kontrolnych ponownie dokonał oceny charakteru tej interwencji skoro było to niezbędne dla ustalenia dopuszczalności wniesionej przez interwenienta skargi kasacyjnej.

Zakres uprawnień procesowych interwenienta ubocznego niesamoistnego wynika z art. 79 k.p.c. Powołany przepis wyłącza dokonywanie czynności procesowych sprzecznych z czynnościami i oświadczeniami strony, do której interwenient przystąpił.

Odrzucenie zatem, przez Sąd Apelacyjny skargi kasacyjnej interwenienta ubocznego niesamoistnego, z uwagi na jej sprzeczność ze stanowiskiem pozwanego, który uznał powództwo, a więc z uwagi niedopuszczalność takiej skargi, nie mogło być poczytane za nieprawidłowe.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 394¹ § 2 i 3 w związku z art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

O kosztach postępowania zażaleniowego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z § 6 pkt 7 i § 13 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 461 ze zm.).

jw

kc